

ג. חילופי תודה, כגון שהמיר תודה והרי היא ותמורתה קודש – שתיהן בבל תאחר. אבל אם נתערבו ומתה אחת מהן, הואיל ואי אפשר להביא את הנשארת (שהרי התודה טעונה לחם ותמורתה באה ללא לחם, וכיון שאינו יודע אם זו תודה או תמורתה, אין לה תקנה) – אין בה 'בל תאחר'.

תודה שאבדה והפריש אחרת ומצא הראשונה ועדיין לא נתכפר בה – טעון לחם, הלכך אם נתערבו ומתה אחת – מביא את הנשארת עם לחם ויש בה בל תאחר (רש"ש, עפ"י מנחות עט).

דפים ה – ו

- ז. א. האם עולי רגלים טעונים לינה בירושלים בלילה שלאחר החג?
ב. קרבן שנתאחרו בעליו בהקרבנו ועברו עליו ב'בל תאחר' – האם הוא נפסל?
א. כשם שחג המצות טעון לינה (ופנית בבקר והלכת לאהליך) כך חג הסוכות טעון לינה (לכך ייתר הכתוב חג הסכות, להקישו לחג המצות. ולדעת כמה תנאים למדים לכל החגים מופנית בבקר – כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא לבקר. עתוס' חגיגה יז.).
א. התוס' צדדו אם די ללון בלילה שלאחר יו"ט הראשון (כמו שפרש"י), או שמא צריך ללון כל שבעת ימי הפסח וכל ימי החג.
ב. הרמב"ם השמיט דין לינה ברגלים מלבד בביכורים.
דין לינה בשמיני עצרת ובשבועות ופסח שני – נתבאר בסוכה מז.
- ב. קרבן שאחרוהו ועברו עליו בבל תאחר – לא נפסל בשל כך. (בן עזאי דרש מלא ירצה המקריב אתו שנאמר בפיוגול – הוא ב'לא ירצה' ואין מאחר נדרו ב'לא ירצה'. ולדעת החולקים על דרשה זו (עתוס') יש לדרוש מוהיה כך חטא – ולא בקרבן חטא).

דף ו

- ח. א. אשתו של אדם, האם היא בכלל חטאו באיחור הבאת חובותיו?
ב. האם יש חילוק בין אומר להפריש ולא הפריש, ובין הפריש ולא הקריב – לענין איסור איחור.
ג. האם בית דין כופים אדם להביא קרבנות המוטלים עליו חובה?
ד. מתי עוברים בבל-תאחר בצדקה?
ה. קרבן שהיה חולה ברגל – מה דינו לענין איסור איחור?
ו. מי שאחר חובותיו ועברו שלשה רגלים, האם עובר כל יום ויום בבל תאחר אם לאו?
ז. יורש מהו בבל תאחר?
ח. אשה מהי בבל תאחר?
- א. דרשו מוהיה כך חטא – ולא באשתך חטא. [אעפ"י שאמר רבי יוחנן ואיתימא רבי אלעזר אין אשתו של אדם מתה אא"כ מבקשים ממנו ואין לו – אין בל-תאחר בכלל זה].
- א. כיון ששילם לבסוף – אינה נענשת. ואין חילוק בין קרבנות לצדקות ושאר חובות ממון (עפ"י תוס'; שו"ת הרשב"א ח"ג שמה. ולפי זה אין האשה נענשת בעוון נדרים אלא אם גמר בדעתו שלא לשלם נדרו. טורי אבן). ובתוספות רי"ד מבואר שאעפ"י שעדיין לא שילם, כל שיש לו מה לשלם ולקיים נדרו אלא שעברו עליו שלשה רגלים – אין אשתו מתה. ורק אם כילה ממונו והגזברים באים למשכנו ואין לו מה ליתן – בעוון זה מתה (ע' גם בערוך לנר).

ב. יש מי שכתב שתנא דברייתא החולק על בן עזאי סובר שאשתו נענשת על בל תאחר. וכן מבואר במדרש ובזוהר (עפ"י שפת אמת. וע' נצוצי אורות להרחי"א על זהר וישלח קעה. ספר חרדים מצוות ל"ת התלויות בידיים, צט).

ב. מבואר בגמרא שבין אם אמר ולא הפריש בין הפריש ולא הקריב – עוברים ב'עשה' ובלא-תעשה דלא תאחר. ובשניהם בית דין כופים לקיים חובתו. והצריכו דרשות מיוחדות על שני האופנים כי אין ללמדם זה מזה [שמצד אחד הפרשה חמורה מדיבור בעלמא, מאידך בהפרשה כבר נכנס הקרבן לרשות גבוה בכל מקום שהוא שם, ואין ללמוד מאמר ולא הפריש שעדיין לא קיים את דיבורו כלל].

א. נראה בסוגיא שעוברים ב'עשה' ברגל ראשון בשני האופנים (עפ"י טורי אבן). ויש מי שכתב שבאמר ולא הפריש אין עוברים ב'עשה' אלא בשלש רגלים בדומה ל'לאו' (עפ"י פני יהושע ביצה ט).

ב. הטורי-אבן נקט שלפי ריש לקיש (בחולין קלט): הסובר שקדשי בדיק הבית לאחר שהפרישם אינו חייב באחריות גניבה או אבידה, אין בהם 'בל תאחר' בהפריש ולא הקריב, כי בכל מקום שהם נמצאים ברשות גבוה הם.

ובאבי-עזרי (מעשה הקרבנות יד, ג) השיג על דבריו כי אעפ"י שאינו חייב באחריות, כל עוד הם אצלו מחויב להביאם בגלל נדרו (וכע"ז מובא מהגרנ"ט (נדרים, ג). וע"ע דובב מישרים ח"א מב, ב; שבט הלוי ח"ב קטז).

ג. עוד כתב הטורי-אבן שאין 'בל תאחר' על הפרשת מעשר-בהמה. ובחזון-איש (בכורות כו, ג) צידד בזה (וע' גם בקרבן העדה על הירושלמי שקלים ג,א).

ד. מסר את הקרבן לכהן, גם אם עבר הרגל אצל כהן – לא עברו ב'בל תאחר'. ומכל מקום אין ראוי שהכהן ישהה, כי גורם לבעלים שלא להקריב בזמנו. ואם יודע בעליו שהכהן יעכב, חייב למסור לכהן אחר להקריב בזמנו (עפ"י חזון איש ב"ק כ, טו). ויש שנסתפקו בדבר אם יש 'בל תאחר' כשמסר לכהן ולא הקריב (ע' דבר אברהם ח"ב ג). וכבר הביא המאירי שתי דעות, אם הכהן עובר בכל תאחר או דוקא ישראל שלא נתן לכהן.

ג. בית דין כופים אדם בעל כרחו להביא קרבנות-חובה, בין כשנדר להביא ולא הפריש בין הפריש ולא הקריב. וצריך שיאמר 'רוצה אני' בהקרבתו.

כתבו התוס' (עפ"י ערכין כא): אם כבר עבר ב'בל תאחר', בית דין כופים אותו בין בחטאת ואשם בין בעולה ושלמים, אבל קודם שעבר הזמן ורואים שהוא מתעצל ומוציא הוצאות חנם כדי שלא ישאר בידו מה לקנות – ממשכנים אותו בעולות ושלמים, ואם אין מוצאים במה למשכנו – כופים אותו. אבל לא בחטאות ואשמות הואיל והוא מחוסר כפרה מניחים שלא יימנע כפרתו מעצמו (וכ"כ במלחמות ה' לרמב"ן רפ"ד דב"ק, ומובא במשל"מ).

ויש אומרים אפילו אינו מתעצל כעת ממשכנים אותו בעולות ושלמים, שמא יתעצל ולא יביא. ויש סוברים לאידך גיסא; גם אחר שעבר ב'בל תאחר' אין בית דין ממשכנים בחטאת ואשם כיון שמהות הקרבן לכפרה ואין כפרה אלא כשהוא רוצה בה. ע"ע: תוס' כריתות יב. ד"ה או; רמב"ם מעה"ק יד, טו; רשב"א יבמות פז; וב"ק מ: ומאירי; מנחת חינוך תקל, יג שג, טו; קצות החשן ט, א, כה, א; זבח תודה ושפת אמת – ערכין כא; חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב סז, מז; אגרות משה ח"א קדשים ט; שבט הלוי ח"ד קסג, ג; ביצחק יקרא ח"א נה).

ויש מי שמחלק בין אדם אמיד לשאינו אמיד; באמיד ממשכנים אותו אף בחטאות ואשמות עד שיביא, ובשאינו אמיד אין ממשכנים אותו בהן (עפ"י ריטב"א ב"ב מה.).

ד. אמר רבא: בצדקה עובר מיד משום שעניים עומדים לפניו.

- א. לדעת התוס' (ד), אם עניים מזומנים עובר ב'בל תאחר' מיד, ואם אינם מזומנים צריך לחזור אחר עניים עד שלא יעברו הרגלים, שלא יעמוד ב'בל תאחר' כנ"ל בקרבנות. ולדעת הרשב"א והרי"ד, גם כשעניים לפניו אינו עובר ב'בל תאחר' אלא ב'עשה' בלבד. ויש סוברים שבכל הדברים שאינם נוגעים למקדש אין 'בל תאחר' תלוי ברגלים כלל. הלכך אם עניים לפניו עובר לאלתר ואם אינם לפניו מסתבר שצריך להפריש מה שנדר ולהניחו אצלו עד שיבואו עניים, אך אינו מחויב לחזור אחריהם (עפ"י רמב"ם מתנות עניים ה, א; ר"ן).
- ב. פסק רבנו תם: צדקה שפוסקים לגבאי – ישנה בבל-תאחר כשמאחר למסרה לו, אבל הגבאי אינו בבל תאחר כשמחלקה מעט מעט או ממתין לעניים הגונים. ומה שאדם נודר ביד עצמו לכשירצה – אינו בבל-תאחר (עפ"י תוס').
- ג. אפשר שזה שאמרו עובר לאלתר, היינו כשאין בדעתו ליתן או שדוחה בפשיעה, אבל אם טרוד בדבר מצוה או אפילו בדבר הרשות – אינו עובר בשהייתו (עפ"י חזו"א דמאי ב, ב; סוף נגעים).

ה. קרבן שהיה חולה ברגל, היות והוא נפסל באותה שעה מהקרבה, אין עובר עליו (ואין בו עשה דובאת שמה... אלא לרגל הבא).

- ו. אמר רבא: כיון שעברו עליו שלשה רגלים, בכל יום ויום עובר בבל תאחר.
- א. הרו"ה צידד לומר שאין עובר בכל יום אלא ב'בל תאחר' דרגלים אבל כשעברה שנה ללא רגלים אינו עובר אלא אחת לשנה, ככתוב תאכלנו שנה בשנה.
- ב. כתבו אחרונים: דוקא בבל תאחר, אבל מצות ובאת שמה והבאתם שמה אינה אלא ברגל ולא לאחרי (ע' פני יהושע וטורי אבן). ויש חוככים בדבר (ע' ערוך לנר; שבת הלוי ח"ב קטו).
- ג. יש מפרשים בדעת הירושלמי שאינו עובר בכל יום אלא בכל רגל ורגל (עפ"י קרבן העדה ותוס' הרי"ד בפירוש הירושלמי כאן).
- ד. יש סוברים שבצדקה ושאר דברים שחיונם בלילה כביום, אין עוברים עליהם בכל יום ויום [וכמו איסור בל תלין בשכר פועל שאחר שעבר בוקר ראשון שוב אינו עובר (עפ"י מאירי)]. ויש חולקים (עפ"י יראים השלם שצג).

ז. רבי זירא שאל: יורש מהו בבל תאחר. והביאו ברייתא דרבי חייא שדרש מעמך – פרט ליורש.

ח. רבי זירא שאל: אשה מהי בבל תאחר, שמא כיון שאינה חייבת בראיה – פטורה בבל תאחר, או שמא הלא ישנה במצות שמחה. וכן אמר אביי לדברי רבי זירא שאשה חייבת בשמחה – ישנה בבל-תאחר [אבל אביי עצמו אמר, אשה בעלה משמחה (לפרש"י), בשאר מיני שמחה ולא דוקא בשלמים. ולפרוש רבנו תם: בשלמים. ומ"מ אין החיוב מוטל עליה]. וכן פסק הראב"ד (ריש הל' חגיגה).

- א. יש אומרים שבצדקה ושאר דברים שאינם תלויים ברגלים, ודאי מודה רבי זירא שאשה בכל תאחר (עפ"י מאירי; שפת אמת; משך חכמה מטות).
- ב. בספרי (במדבר ל. והובא ברמב"ן על ספר המצוות עשה צד) ריבו את האשה שעוברת בבל תאחר כאיש. וכן פסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות יד, יד. וע"ש בלח"מ ובערו"ל נ כאן). ויש שפסקו שאינה עוברת מפני שאינה חייבת בשמחה (עפ"י המאור ומאירי).

ג. יש אומרים שבשנה בלא רגלים שעוברים בבל תאחר, אף מי שאינו חייב לעלות למקדש עובר (עפ"י טורי אבן ד.).

דפים ו - ז

ט. בכור בהמה - מאימתי מונים לו שנה לענין זמן הקרבתו / אכילתו?

מבואר בגמרא שבכור תם מונים לו שנה משעה שנראה להרצאה - בן שמונת ימים. ובעל מום - משעה שנולד. ודוקא כשידוע שכלו לו חדשיו והיה מותר לאכלו מיד כשנולד, אבל לא ידוע שכלו חדשיו - מונים לו מהיותו בן שמונה ימים, שאז יצא מכלל נפל ומותר באכילה.

א. בירושלמי מבואר שאף בכור תם מונים לו משנולד (ומובא בתור"ד).

ב. נולד תם ונפל בו מום בתוך שנתו; כתבו התוס' (וכן הוכיח הש"ך מכמה ראשונים) שמונים לו מהיום השמיני שרק אז נראה להקרבה. ויש חולקים וסוברים שמונים משנולד (עפ"י רבנו ירוחם; טור יו"ד שו), עכ"פ בזמן הזה שגם קודם שהומם לא עמד להקרבה (עפ"י ברכי יוסף).

ג. מבואר בתוס' שאין מדובר בדוקא על איסור לא תאחר [שאינן ברור אם זה שייך לענין נתינה לכהן] אלא על מצות אכילתו בתוך שנתו.

דף ז

י. א. לאלו דברים אחד בניסן הוא ראש השנה?

ב. כמה ראשי שנה הם?

א. במשנה שנינו: אחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים. ובברייתא מנו דברים אחרים: ראש השנה לחדשים [שניסן הוא הראשון לחדשי השנה. והסיק רבינא: דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי קבלה למדנו. והביאו כמה מקראות מנביאים ומכתובים המורים שניסן הוא ראשון לחדשים], ולעיבורים [ופירושו: להפסקת עיבורין, שעד ר"ח ניסן רשאים לעבר את השנה הקודמת, משנכנס ניסן שוב אין רשאים, וכעדות רבי יהושע ורבי פפייס - שלא כדעת הסוברים שאין מחליטים לעבר אלא קודם פורים], ולתרומת שקלים [- להביא קרבנות הציבור מהתרומה החדשה, גזרה שוה חדשי השנה - חדשי השנה]. ויש אומרים אף לשכירות בתים, שאם השכיר 'לשנה זו' אפילו לא עמד אלא באחד כיון שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה [לאפוקי השכיר 'לשנה' - מונה שנים עשר חדש מיום ליום].

תנא קמא דמתניתין וכן תנא קמא בבריתא, חולקים וסוברים שהקובע הוא אחד בתשרי (כן פירש ופסק הר"ף בתשובה ריב, והובאה גם ב'פאר הדור' קסט). ויש אומרים שלחכמים מחשבים שנה מיום ליום (עפ"י ריטב"א, וע' רשב"א כאן ובנדרים סג. חו"מ שיב; שפת אמת).

ב. לשיטת רבי מאיר ישנם ששה ראשי-שנה: אחד בתשרי, אחד בניסן, אחד באלול, אחד / ט"ז בשבט - כמפורט במשנה. וכן ט"ז בניסן - ראש השנה לעומר (- התר חדש במדינה), ובששה בסיון - ראש השנה לשתי הלחם (- התר חדש במקדש). וכן לרבי שמעון ישנם ששה, אלא שבמקום אחד באלול יש לו ראש השנה אחר; ט"ז בניסן - ראש השנה לרגלים.

[תנא דמתניתין לא שנה ט"ז בניסן ו' בסיון - אם משום שלא מנה אלא את המתחילים מהלילה (רב פפא), או אלו שאינם תלויים במעשה כלשהו (רב שישא בריה דרב אידי), או שהתנא מנה רק ראשי שנים החלים בראש חדש. רב אשי].

ורבי שסתם המשנה, נקט כרבי מאיר לענין מעשר בהמה (א' באלול), וכרבי שמעון לענין בל תאחר (ט"ו בניסן), נמצאו לדבריו שבעה ראשי שנים.

קב

מתי מעברים את השנה - נתבאר בסנהדרין יא-יב.